

رسالة محمد

پایان نامه کارشناسی ارشد در پژوهش هنر

عنوان :

بررسی تاثیرات آیین و لباس بر یکدیگر

(لباس رقص مردان تربت جام)

استاد راهنما:

دکتر سید رسول موسوی حاجی

تحقیق و نگارش :

آرش برهان

(این پایان نامه از حمایت مالی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهرمنند شده است)

زمستان ۱۳۸۹

بسمه تعالی

این پایان نامه با عنوان بررسی تاثیرات آیین و لباس بر یکدیگر (لباس رقص مردان تربت جام) قسمتی از برنامه آموزشی دوره کارشناسی ارشد پژوهش هنر توسط دانشجو آرش برهان تحت راهنمایی استاد پایان نامه دکتر سید رسول موسوی حاجی تهیه شده است. استفاده از مطالب آن به منظور اهداف آموزشی با ذکر مرجع و اطلاع کتبی به حوزه تحصیلات تکمیلی دانشگاه سیستان و بلوچستان مجاز می باشد.

آرش برهان

این پایان نامه واحد درسی شناخته می شود و در تاریخ توسط هیئت داوران بررسی و درجه به آن تعلق گرفت.

تاریخ

امضاء

نام و نام خانوادگی

استاد راهنما:

استاد راهنما:

استاد مشاور:

داور ۱:

داور ۲:

نماینده تحصیلات تکمیلی:

تعهدنامه اصالت اثر

اینجانب آرش برهان تأیید می‌کنم که مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب است و به دستاوردهای پژوهشی دیگران که در این نوشته از آن استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع گردیده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر متعلق به دانشگاه سیستان و بلوچستان می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: آرش برهان

امضاء

برای:

پدرم

مادرم

همسرم

به:

مادرم، خراسان، که فرزندانم چون مهدی و اعظم دارد

سپاسگزاری و امتنان:

بر خود لازم می‌دانم از تمامی عزیزانی که مرا در انجام این پژوهش یاری کردند صمیمانه تقدیر و تشکر نمایم: استاد ارجمندم دکتر سید رسول موسوی حاجی که علی‌رغم دغدغه‌ها و مشکلاتشان، بزرگوارانۀ راهنمایی این تحقیق را قبول کردند و دکتر حسینعلی نودری و حسن کیخسروی که برایم همیشه استاد هستند.

و

دوستان عزیزم رویا، سلام، نعیمه، مهدی، بهروز، حیدر، کیان که در خوشی‌ها و ناخوشی‌ها همراهم بوده و کمک کرده‌اند.

و

اساتید رقص‌های آئینی تربت جام: استاد فاروق کیانی‌پور، استاد قرایی، استاد پورعطایی و سازمان محترم میراث فرهنگی و گردشگری شهرستان تربت جام که در تحقیقات میدانی مرا بسیار راهنمایی و کمک کرده‌اند.

چکیده

خراسان بزرگ، چه پیش و چه پس از اسلام همواره از نقاط هنرپرور ایران بوده است. از خراسان بزرگ، بزرگ-هنرمردانی در تاریخ سر بلند کرده‌اند و ایران را به هنروری در گیتی، شهره کرده‌اند. هنر در این سرزمین، فارغ از جنبه‌ی زیبایی‌شناسانه و سرگرم‌کنندگی در پیوندی عمیق با منش و خصلت‌های دینی (دین در معنای موسع کلام) و عرفانی تعریف می‌شود. در اثر این پیوند زیبا و فرخنده، شکلی از هنر آیینی و به تعبیری دینی متولد شده است. این شکل از هنر منحصر به این خاک نیست اما به هر روی در این خطه هنوز زنده است و خود را از میان خاکسترهای خود، ققنوس‌سا، دوباره می‌زایاند. رقص یکی از کاربست‌های هنری است که همواره سینه‌ی خود را آماج حملات نازیبادوستان دیده است؛ اما خراسان که خود از اقطاب و یا مهمترین مرکز عرفان اسلامی بوده‌است در قلب خود جایگاهی برای این هنر یافته است و آن را چون گوهری در بر گرفته است. عمر رقص در خراسان بسیار بیشتر از اسلام و به طور کلی دین است. ریشه‌های رقص به گذشته‌های بسیار دور یعنی زمانی که اجدادمان بر روی زمین از طریق شکار، زندگی می‌گذراندند، بازمی‌گردد. برای آدم آن روز، طبیعت موجودی بسیار پیچیده می‌نمود و به این طریق وی، برای هر پدیده‌ای به دنبال پاسخی الهی می‌گشت و به این ترتیب خدایان مختلف، زندگی او را احاطه کردند. بر طبق اساطیر و افسانه‌ها خدایان یا خود می‌رقصند، مانند الهه شیوا و یا انسان می‌تواند از این زبان برای ارتباط و احتمالاً راضی نگه‌داشتن او بهره‌گیرد؛ این‌گونه بود که رقص الهی و یا آیینی متولد شد. او برای نمایشی هر چه عمیق‌تر و تاثیرگذارتر از، هر آن چه در کف دارد مایه می‌گذارد. او از تمام هنرش برای خلق دوباره-ی آن لحظه‌ی روحانی استفاده می‌کند و خود را در لحظه‌ی خلقت تصور می‌کند. لباس، ابزاری است که می‌تواند وی را در این هدف یاری کند. لباس که در ابتدا برای پوشاندن و حفاظت آدمی در برابر تغییرات دما ساخته شده بود، آرام آرام به جزیی از اندام انسان بدل شد. به این ترتیب لباس رقص هماهنگ و همگون با حرکات رقصنده جزیی از سامانه‌ی رقص می‌شود، همان طور که موسیقی و شعر. در این رساله، به شکل خاصی از رقص آیینی که در تربت جام، مرسوم است پرداخته شده است و ارتباط همزمان رقص و لباس با آیین عرفانی اسلامی در این منطقه بررسی شده‌است.

روش کار برای به سرانجام رسیدن این تحقیق مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و انجام تحقیقات میدانی بوده است. برای نگارش این رساله سعی شد تا حد امکان از منابع معتبر و دست اول بهره‌برده شود. هدف از انجام چنین تحقیقی در مرتبه‌ی نخست علاقه‌ی شخصی نگارنده به این رقص و سپس کشف ارتباط عناصر تشکیل‌دهنده‌ی آن بوده است.

نتایجی که پس از انجام این تحقیق به دست آمد تا حدودی در جهت درستی فرضیات بود. گرچه این تحقیق را بایستی تنها گام کوچکی در راه شناخت این آثار فرهنگی عظیم شمرد.

واژگان کلیدی:

بازی‌های آیینی، لباس، رقص، تربت جام، تصوف

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۴	فصل اول: کلیات طرح تحقیق.....
۵	۱-۱- بیان مساله.....
۵	۲-۱- سوالهای تحقیق.....
۵	۳-۱- فرضیه ها.....
۶	۴-۱- هدف های تحقیق.....
۶	۵-۱- سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....
۶	۶-۱- روش انجام تحقیق.....
۸	فصل دوم: تعاریف و کلیات.....
۹	۱-۲- تصوف.....
۱۰	۱-۲-۱- ریشه های عرفان اسلامی.....
۱۲	۱-۲-۲- تصوف در صدر اسلام(قرن اول).....
۱۶	۱-۲-۳- تصوف در قرن دوم(ظهور تصوف).....
۱۹	۱-۲-۴- تصوف در قرن سوم(کمال تصوف).....
۲۷	۲-۲- حکایت سماع.....
۲۸	۲-۲-۱- واژه شناسی سماع.....
۳۴	۲-۲-۲- اختلاف نظر در باب سماع.....
۳۵	۲-۲-۳- درباب پیدایی سماع.....
۳۶	۲-۲-۴- سماع در ادیان ابراهیمی.....
۳۷	۲-۲-۵- درباب وجد و رقص.....

- ۳۹ ۲-۲-۶-سماع در طریقه ی مولویه
- ۴۲ ۲-۲-۷-نماد گرایی در سماع
- ۴۶ ۲-۳-رقص
- ۴۷ ۲-۳-۱-تاریخچه ی رقص در ایران
- ۴۸ ۲-۳-۲- دوران آغازین عهد باستان
- ۴۹ ۲-۳-۳- دوران تشکیل امپراطوریهای بزرگ
- ۵۱ ۲-۳-۴- دوران پس از اسلام
- ۵۲ ۲-۳-۵- آثار به جای مانده از رقص، تا پیش از اسلام
- ۵۸ ۲-۳-۶- رقص از نظر اسلام
- ۶۱ ۲-۳-۷- رقص در زمان امویان و عباسیان و پس از آن
- ۶۴ ۲-۳-۸- رقص از دوران صفویه به بعد
- ۷۰ ۲-۴-رقص آیینی
- ۷۱ ۲-۴-۱- رقص آیینی در مناطق
- ۷۳ ۲-۴-۲- پُرخوانی
- ۷۴ ۲-۴-۳- مولودیخوانی
- ۷۶ ۲-۴-۴- زار، نوبان، مشایخ
- ۸۲ فصل سوم:لباس و رقص تربت جام
- ۸۳ ۳-۱-۱-تربت جام
- ۸۳ ۳-۱-۱-موقعیت جغرافیایی
- ۸۳ ۳-۱-۲-ناهمواریها
- ۸۴ ۳-۱-۳- آب و هوا
- ۸۴ ۳-۱-۴-محصولات کشاورزی
- ۸۴ ۳-۱-۵- جمعیت شهرستان

۸۵	۳-۱-۶-عرفا و دانشمندان.....
۸۵	۳-۱-۷-طوایف مختلف ساکن جام.....
۸۵	۳-۱-۸-ویژگیهای اقتصادی و اشتغال.....
۸۶	۳-۱-۹-بناهای مهم تاریخی.....
۸۶	۳-۱-۱۰-وجه تسمیه جام.....
۸۸	۳-۱-۱۱-پیشینه تاریخی.....
۹۱	۳-۲-یافته‌های عینی.....
۹۱	۳-۲-۱-رقصهای آیینی شهرستان تربت جام.....
۹۱	۳-۲-۱-۱-آفر.....
۹۲	۳-۲-۱-۱-۱-آفر کشاورزی.....
۹۵	۳-۲-۱-۱-۲-آفر قالبیافی.....
۹۶	۳-۲-۱-۲-چوب بازی.....
۹۷	۳-۲-۱-۲-۱-چوب بازی دو نفره.....
۹۹	۳-۲-۱-۲-۲-چوب بازی دسته جمعی.....
۹۹	۳-۲-۱-۳-ختن.....
۱۰۳	۳-۲-۱-۴-حنایی.....
۱۰۳	۳-۲-۱-۵-مشق پلطان.....
۱۰۵	۳-۲-۱-۶-گل پتی خان.....
۱۰۷	۳-۲-۲-مناسبت‌های اجرای رقصهای آیینی.....
۱۰۷	۳-۳-عوامل تاثیر گذار بر پوشاک.....
۱۰۸	۳-۳-۱-جنسیت.....
۱۰۸	۳-۳-۲-شرایط جغرافیایی و آب و هوا.....
۱۰۸	۳-۳-۳-سن.....

- ۱۰۹ ۴-۳-۳- شغل و موقعیت اجتماعی
- ۱۱۰ ۵-۳-۳- شرایط تاریخی
- ۱۱۰ ۶-۳-۳- اعتقادات و آداب و رسوم
- ۱۱۱ ۷-۳-۳- مذهب
- ۱۱۲ ۴-۳- پوشاک مردم تربت جام
- ۱۱۳ ۱-۴-۳- لباس رقص
- ۱۱۳ ۲-۴-۳- لباس مردان
- ۱۱۳ ۱-۲-۴-۳- لنگته
- ۱۱۴ ۲-۲-۴-۳- کلاه قرص
- ۱۱۴ ۳-۲-۴-۳- پیراهن چهل تریزه
- ۱۱۴ ۴-۲-۴-۳- شلوار
- ۱۱۵ ۵-۲-۴-۳- پی تاوه
- ۱۱۵ ۶-۲-۴-۳- چارق
- ۱۱۵ ۷-۲-۴-۳- واسکت (vasket)
- ۱۱۶ ۸-۲-۴-۳- شال ابریشمی
- ۱۱۶ ۳-۴-۳- لباس زنان
- ۱۱۶ ۱-۳-۴-۳- پیراهن چین دار
- ۱۱۶ ۲-۳-۴-۳- شلوار
- ۱۱۷ ۳-۳-۴-۳- چارقده
- ۱۱۷ ۴-۳-۴-۳- دستمال ابریشمی
- ۱۱۷ ۵-۳-۴-۳- کت
- ۱۱۷ ۶-۳-۴-۳- چادر
- ۱۱۷ ۵-۳- موسیقی رقص

۱۲۰		۳-۵-۱- سرنا
۱۲۱		۳-۵-۲- دهل
۱۲۲		فصل چهارم: نمودها و نمادها
۱۲۳		۴-۱- حرکت
۱۲۵		۴-۲- تحلیل نماد شناسانه
۱۲۵		۴-۲-۱- دایره
۱۳۰		۴-۲-۲- دنباله ی فیبوناچی
۱۳۲		فصل پنجم: تحلیل داده‌ها
۱۳۳		۵-۱- بازی یا رقص
۱۳۵		۵-۲- چرا رقص تربت جام آیینی است؟
۱۴۴		۵-۳- نقش موسیقی
۱۴۶		۵-۴- کارکرد رقص های آیینی
۱۴۸		۵-۴-۱- تأثیرات حرکتی و مادی رقص ها:
۱۴۹		نتیجه گیری
۱۵۴		تصاویر
۱۸۶		منابع و ماخذ

مقدمه

رقص، سازه‌ای است که تاریخ دقیق پیدایش آن در دل زمان نهفته مانده است؛ زمانی که انسان برای ضبط خاطرات و تجربه‌های زیستی خود هنوز وسیله‌ای نیافته بود و تنها می‌توانست دانش خود را سینه به سینه به نسل‌های بعد منتقل کند. برای انسان آن روزگار پدیده‌های طبیعی، غریب می‌نمود و کشف دلیل آن رخداد غریب تر. بدین ترتیب آدمی دست به خلق اساطیر می‌زند و به این گونه خود را به تاریخ ازلی پیوند می‌دهد، از نظر وی، خشم و شادی خدایان سبب ساز بروز اتفاقات در پهنه‌ی گیتی هستند و او که خود را بی‌پناه و ضعیف در می‌یابد، به دنبال شناخت زبان مشترک برای ارتباط با خدایان به زبان هنر پناه می‌برد. به گمان وی خدایان یا خود می‌رقصند، چنانکه شیوا (الهه‌ی هندی) در خلق و ویرانی دنیا به رقص می‌پردازد و یا از رقصیدن انسان لذت می‌برند چنانکه الهه‌های یونانی از رقص آدمی به وجد می‌آیند. انسان شرقی شکافی میان تفکر و دین قائل نیست. همه‌ی اعمال وی چه روحانی و چه مادی همواره به سوی هدف واحدی میل می‌کند: رستگاری. در فرهنگ شرق رستگاری خود ارزشی غایی است که هم ناشی از دیانت و هم بانی فلسفه و علوم است. هنر نیز همچون فلسفه در شرق الهام بخش زندگی این جهانی از یکسو و راهنمای رستگاری از سوی دیگر است (گروس، ۱۳۶۳ : ۱۶). رقص شرقی به جای زبان و مفاهیم عقلی و واقعگرایانه، زبان تمثیلی را بر می‌گزیند و ترکیبی از دین، آیین و اخلاق و سرگرمی است و می‌کوشد تماشاگر خود را آرامشی روحی ببخشد و او را با حیات درونی خویش و با نظم جهان هماهنگ سازد تا آنجا که او را به رستگاری هدایت کند. رقص شیوه مخصوص ارتباط انسان با ایزدان در جوامع مذهبی یعنی جوامعی که در آن تقدس رواج دارد، است و وسیله‌ای جهت ارتباط با مافوق طبیعت، هدیه‌ای که ارزش تقدیم به خدایان را دارد و در آخر به عنوان زبان ایزدان است. انسان در رقص‌های مذهبی آن نیروهای فوق طبیعی را نشان می‌داد که تصور می‌کرد پدیده‌های طبیعت را در اختیار دارند و سرنوشت او قبیله‌اش را تعیین می‌کنند. انسان اولیه با این نوع شخصیت دادن به تلاش- هایش آموخت که روند حوادث را تبیین کند و با اندیشه حرکتی‌اش، نیروی پشت همه این حوادث را به عنوان خدایی با حرکات لغزان تصویر کند. هدف از نمایش‌های دینی مسلماً نه سرگرمی و تفریح و نه آموزش تماشاگرانی بیکار و نیز نه چندان برای خشنود ساختن بازیگران بود که برای مدتی به امیال خود میدان می‌دادند، آیین‌های جدی و پرابهتی بودند که کردار موجودات آسمانی را تقلید می‌کردند، زیرا انسان خیال می‌کرد که با این تقلید می‌تواند توانایی‌های خدایی پیدا کند و آن را به سود هم نوعانش به کار اندازد. تحولات طبیعی به گمان او کار شخصیت‌هایی اسطوره‌ای بسیار شبیه به خود او بود. بنابراین انسانها، آفتاب، ماه، باد، آتش،

آب، خاک و ... را مقدس می‌شمرد و ستایش می‌کرد و به رسم پرستش و نیایش و عبادت طی مراسمی دست به انجام رقص‌هایی می‌زد. زمانی که از مراسم سخن به میان می‌آید ملزومات دیگری به جز حرکات نمایشی وجود دارند که باید مورد توجه قرار گیرند. از آن جمله است، مکان و زمان اجرای حرکات؛ به غیر از این دو مورد که این رساله قصد پرداختن به آنها را ندارد می‌توان به ابزار اجرای مراسم اشاره کرد. لباس از جمله ابزاری است که در این رساله مورد بررسی قرار می‌گیرد. لباس در اجرای حرکات آیینی هدفی غیر از پوشاندن بدن آدمی را بر عهده دارد، بدین شکل که لباس در هرچه بیشتر شبیه کردن زمان اجرای مراسم به زمان ازلی نقش دارد. لباس در مراسم آیینی، فرد مجری مراسم را به اسطوره‌ی مورد نظرش شبیه می‌کند. چنین برخوردی را می‌توان در مراسم سرخپوستان مشاهده کرد.

در این رساله به ارتباط بین لباس و رقص در نمایش‌های آیینی خاصی که امروزه در تربت جام برگزار می‌شود، پرداخته می‌شود. لباس و رقص تربت جام هردو در یک زمینه‌ی فکری که تفکرات عرفانی اسلامی است، پیوندی غیرقابل گسست و محکم با یکدیگر دارند که تنها با تحلیل داده‌ها و نمودهای ظاهری میتوان چنین رابطه‌ای را کشف کرد. در فصل نخست این رساله، به طور کلی به طرح مساله و سوالات و فرضیات و اهداف انجام چنین تحقیقی پرداخته شده‌است. در فصل دوم که تحت عنوان تعاریف و کلیات، ارائه شده است تاریخچه‌ای از روند شکل‌گیری و تغییرات تصوف اسلامی در قرنهای نخست هجری نگاشته شده است. ارائه این تاریخچه از این حیث اهمیت دارد که در همان چهار قرن اولیه است که تصوف به شکلی تقریباً کامل از آنچه که امروزه از عرفان اسلامی می‌شناسیم درمی‌آید و نیز زبان سمبلیک عارفانه در همین ایام است که شکل می‌گیرد. در همین قرون، عرفاء، به رفتاری دست می‌زنند که از آن به سماع یاد می‌شود. حکایت سماع اما خود حدیث مفصلی است که در این رساله به آن اشاراتی می‌شود. سماع را می‌توان یکی از نمودهای هنری دانست که پل ارتباطی بین دین جدید ایرانیان و تاریخ کهن‌شان را می‌سازد. بدین ترتیب در ادامه‌ی فصل دوم تاریخچه‌ی رقص در ایران از دوره‌های پیشاتاریخی تا زمانهای نزدیک بررسی می‌شود.

فصل سوم حاصل مشاهدات عینی و تحقیقات میدانی است. در تربت جام مانند باقی نقاط این سرزمین امروزه پایبندی به سنت‌ها سخت شده است و دیگر از لباس‌های سنتی به جز در زمان برگزاری مراسم و جشن‌ها، خبری نیست. در این فصل تلاش شده است حرکات رقص‌های تربت جام، یک به یک توصیف شود؛ گرچه قطعاً در کلام نمی‌توان ریزحرکات را تشریح کرد. فصل چهارم، به نمونها و نمادهایی که نگارنده از مشاهدات عینی خود دریافته است، می‌پردازد. در هنگام اجرای مراسم آیینی در نمای از بالا، لباس، رقصندگان تشکیل

دایره‌هایی می‌دهد که به نظر محقق این شکل به طور اتفاقی پدید نمی‌آید و هدفی آیینی از تشکیل این شکل مدنظر است. چرا که دایره، از جمله نمادهایی است که در هنر شرق بارها و بارها مورد توجه حوزه‌های مختلف اندیشه قرار گرفته است؛ چنانکه کارل گوستاو یونگ از آن به عنوان کهن الگو یاد می‌کند، همچنین است، تیتوس بورکھات خاورشناس، که در باب ماندالا(دایره) مقالات متعدد و کتاب‌هایی به رشته‌ی تحریر در آورده است.

جمع بندی و تحلیل داده‌ها که مهمترین بخش این رساله است در فصل نهایی آورده شده است. در این فصل به این موضوع پرداخته شده است که آیا اصولاً رقص‌های تربت جام شکلی از رقص آیینی است و نیز چگونگی ارتباط ریختاری لباس و هندسه‌ی رقص‌های تربت جام بررسی می‌شود.

فصل اول:

کلیات طرح تحقیق

۱-۱- بیان مساله

خراسان قدیم از آغاز دوران اسلامی یکی از مراکز عمده‌ی رشد و گسترش عرفان اسلامی بوده است و آیین‌های عرفانی قدیم ایرانی و همسایگان را به خود جذب کرده است. رقص و سماع همواره یکی از نمودهای مهم عرفان اسلامی بوده است. لباس رقص‌کنندگان این ناحیه دارای ویژگیها و اجزایی می‌باشد که ریشه‌های آن در گذشته عرفانی ایران و همسایگانش مانند بوداییان قابل تطبیق و مطالعه است و خود این آیین و لباس‌های مرتبط با آن بر آیین‌های عرفانی حوزه‌های دیگر عرفان اسلامی تاثیرگذار بوده است. ز منظر دیگر رقص و موسیقی و لباس رقص‌کنندگان روابطی با هم دارند که از بعد زیبایی‌شناسانه در خور تامل می‌باشند. این رقص آیینی و لباس رقص‌کنندگان تربت جام وارث میراثی کهن می‌باشد که اکنون در دسترس و قابل مطالعه می‌باشد.

تشکیل فرم دایره در دامن لباس در نگاه نخست به نظر امری ساده و محتمل می‌آید اما زمانی که با دقت بیشتر متوجه می‌شویم که برای ایجاد این فرم در دامن این لباس از برش‌های بسیار زیادی استفاده شده است. ذهن به این نکته تمایل بیشتری پیدا می‌کند که می‌تواند دلیل انجام چنین کاری چیزی غیر از دلایل مادی وجود لباس است.

۱-۲- سوالهای تحقیق

- ۱) آیا رقص‌های تربت جام را می‌توان، رقص آئینی برشمرد؟
- ۲) رابطه شکلی رقص مردان تربت جام با لباس آنها چگونه است؟

۱-۳- فرضیه‌ها

- ۱) با توجه به این که رقص‌های تربت جام با نحوه‌ی معیشت و زندگی ایشان مرتبط به نظر می‌رسند و در این رقص‌ها نمودهایی از شکرگزاری به چشم می‌خورد، می‌توانیم آنها را رقص آئینی برشماریم.
- ۲) ایجاد شکل دایره-از نمای بالا در لباس متأثر از انجام حرکات موزون-با منحنی‌ها و مسیرهای دایره شکل رقص مردان تربتی هماهنگی فرمی (ریختاری) دارد.

۴-۱- هدف های تحقیق

- ۱) بررسی ارتباط فرمی (ریختاری) لباس و رقص از منظر زیبایی‌شناسی امروزی
- ۲) بررسی ارتباط محتوایی شکل‌های نمادین ایجاد شده در لباس هنگام انجام رقص
- ۳) تبارشناسی تاثیرات انگاره‌های عرفانی رایج در خراسان قدیم بر لباس این منطقه

۵-۱- سابقه و ضرورت انجام تحقیق

درباره روند شکل‌گیری و تغییرات لباس حوزه خراسان معمولاً از چند منظر که شامل تاثیرات اقلیم و تاریخ‌شناسی و... تحقیقاتی صورت گرفته است و پژوهش‌هایی که در آن به تاثیرات اندیشه و آیین بر ساختار و نحوه-ی استفاده از لباس پرداخته شود به شکل جزئی و پراکنده است و لذا جای چنین تحقیقی بنا به ضرورت‌های فرهنگی امروز خالی به نظر می‌رسد.

۶-۱- روش انجام تحقیق

تحقیق حاضر با استفاده از شیوه تحلیلی - توصیفی انجام گرفته است. انتخاب روش مناسب برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها، مهم‌ترین بخش این پژوهش بوده و برای این مهم، از شیوه استنباطی، تحلیل تاریخی و مطالعه تطبیقی، و نیز مطالعه میدانی استفاده شده است. گردآوری اطلاعات در این تحقیق به روش اسنادی یا کتابخانه-ای و حضور در منطقه‌ی مورد مطالعه می‌باشد و ابزار گردآوری اطلاعات نیز شامل: فیش، طرح و عکس می‌شوند. اطلاعات و داده‌های مورد نیاز تحقیق از متن منابع مکتوب و اسناد تصویری و در صورت لزوم با رجوع به منابع شفاهی (مصاحبه با صاحب نظران) جمع‌آوری گردیده و پس از تلفیق و ترکیب یافته‌ها با توجه به نیاز، طبقه‌بندی و پردازش شده‌اند و تا حصول نتایج مورد نظر نیز مورد مطالعه قرار گرفته است.

در تدوین فصل دوم که کلیات این تحقیق را در بر می‌گیرد، از کتاب‌های معتبر در زمینه عرفان اسلامی و سماع به زبان فارسی و انگلیسی استفاده شده است. در فصل سوم که درباره‌ی تاریخچه‌ی رقص در ایران

ورقصهای محلی و یا به قولی بازی‌های آیینی تربت جام است مطالعات هم به طریقه‌ی کتابخانه‌ای و هم به شکل تحقیقات میدانی و انجام مصاحبه با صاحب نظران و هنرمندان منطقه صورت گرفته است. در انتهای این پایان‌نامه، مأخذ و منابع استفاده شده به طور کامل آورده شده است.